

FORSKNING | Taxonomi (långversion)

Förändringar i Tk:s lista

Rapport 15 från Taxonomikommittén

Här presenteras de senaste besluten inom BirdLife Sveriges Taxonomikommitté. Detta är den fullständiga rapporten, inkluderande referenser. En kortare version finns i *Vår Fågelvärld* nummer 6/2024. Tk:s Västpalearktislista har uppdaterats med samtliga förändringar och heter nu VP10. Alla rapporter och listor finns på birdlife.se/tk

TEXT Erling Jirle, Gustav Asplund, Markus Lagerqvist och Martin Stervander.

Moripa blir återigen egen art

Moripan på Brittiska öarna, med underarterna *scotica* och *hibernica*, flyttades in som en del av dalripa i mitten på 1970-talet. Man ansåg till exempel att moripan som art inte var fullt uttryckt utan låg halvvägs mellan underart och art. Nu visar omfattande forskning, både molekylärbiologisk helgenomanalys och så kallad integrativ taxonomi, att moripan förtjänar att återfå artstatus, **moripa** *Lagopus scotica* (Red Grouse). Genomsekvensering på ripor från norra halvklotet genomförd av Kozma m.fl. (2019) visade på tre tydliga kluster; fjällripa, dalripa och moripa. Morfologiskt skiljer sig moripan tydligt från dalripan på avsaknad av vitt på vingarna, ingen vit vinterdräkt och mörk mage året om.

Något som tidigare komplicerat bilden är att ripbestånd på fyra norska öar utanför Trondheim, *variegata*, ytligt sett ser ut som en mellanform mellan moripa och dalripa. Både morfologisk och genetisk data visar dock att formen är mycket närbesläktad med dalripa och ingår i nominatformen *lagopus*. Vidare visar studier av Kozma m. fl. (2019) att inte heller populationerna på Irland och Yttre Hebriderna utgör som tidigare en egen underart, *hibernica*, utan ingår i moripa, som därmed anses monotypisk.

Referenser:

- Freeland, J.R., Anderson, S., Allen, D. och Looney, D. 2007. Museum samples provide novel insights into the taxonomy and genetic diversity of Irish red grouse. *Conservation Genetics* 8: 695–703.
- Höglund, J., Wang, B., Axelsson, T. och Quintela, M. 2013. Phylogeography of willow grouse (*Lagopus lagopus*) in the Arctic: taxonomic discordance as inferred from molecular data. *Biological Journal of the Linnean Society* 110: 77–90.
- Kozma, R., Rödin-Mörch, P. och Höglund, J. 2019. Genomic regions of speciation and adaption among three species of grouse. *Scientific Reports* 9:e812: 1–8.
- Quintela, M., Berlin, S., Wang, B. och Höglund, J. 2010. Genetic diversity and differentiation among populations in Scandinavia and Scotland: evolutionary significant units confirmed by SNP markers. *Molecular Ecology* 19: 2380–2393.

Sangster, G., Collinson, J.M., Kirwan, G.M., Knox, A.G., McMahon, B.J., Parkin, D., Schweizer, M. och Höglund, J. 2022. The taxonomic status of Red Grouse. *British Birds* 115 :28–38.

Cocossula blir egen art

Cocossula *Sula brewsteri* utgjorde tidigare en egen art, men slogs ihop med brunsula *Sula leucogaster* omkring 1930. Nu urskiljs den åter som en egen art, baserat på tydliga dräktskillnader och så kallad positiv slumpmässig parning ("positive assortative mating") där den häckar på samma lokaler som brunsula. Ingen hybridisering skedde på undersökta lokaler, utom i några få fall, då det oftast saknades honor av *S. brewsteri* (VanderWerf m.fl. 2023).

Namnet relaterar inte till ön Cocos utanför Costa Rica, utan till den stora tektoniska litosfärplattan Cocosplattan som nästan helt är identisk med utbredningen av arten, från Californiahalvön, längs Stilla-havskusten och ner till Colombia. Det kan jämföras med nazcasulan *Sula granti* som fått namn efter Nazcaplattan. På senare tid har dock cocossulan expanderat sin utbredning och häckar nu även på Hawaii, Palmyra, Marianeröarna och öar utanför Japan. Tydligaste dräktskillnaden återfinns hos vuxna hanar som till skillnad från brunsula har ljust huvud, från ljusgrått till vitt.

Referenser:

Chesser, R.T. 2024. Sixty-fifth Supplement to the American Ornithological Society's *Check-list of North American Birds*. *Ornithology* 141: ukae019: 1–21.

Thibault, J.C. och Cibois, A. 2017. *Birds of Eastern Polynesia. A Biogeographic Atlas*. Lynx Edicions, Barcelona, Spain.

VanderWerf, E.A., Frye, M., Gilardi, J., Penniman, J., Rauzon, M., Pratt, H.D., Steffy, R.S. och Plissner, J. 2023. Range expansion, pairing patterns, and taxonomic status of Brewster's Booby *Sula leucogaster brewsteri*. *Pacific Science* 77:1–12.

Rördrommarna förenas

Flera genetiska studier har visat att dvärgrördrommarna i *Ixobrychus* är inbäddade i rördromssläktet *Botaurus*. Redan 1987 visade Sheldon med hjälp av DNA-DNA-hybridisering att amerikansk dvärgrördrom *Ixobrychus exilis* var systerart med amerikansk rördrom *Botaurus lentiginosus* snarare än de två andra *Ixobrychus*-arterna i studien (kanelrördrom *I. cinnamomeus* och dvärgrördrom *I. minutus*). I Päckert m.fl. (2014) som använde DNA-streckkodning stod amerikansk dvärgrördrom närmare de tre *Botaurus*-arterna i studien snarare än de övriga *Ixobrychus*-arterna.

Den hittills mest omfattande genetiska studien av hägrar, Hruska m.fl. (2023), bekräftar systemskapet mellan amerikansk dvärgrördrom och *Botaurus*-rördrommarna, men också att den likaledes amerikanska arten strimryggig dvärgrördrom *Ixobrychus involucris* står närmare denna grupp än övriga dvärgrördrommar.

Amerikansk dvärgrördrom och även strimryggig dvärgrördrom skulle därför kunna brytas ut i egna släkten, alternativt flyttas till *Botaurus*. Med tanke på amerikanska dvärgrördrommens likhet med typarten för *Ixobrychus* dvärgrördrommen (de har tidigare behandlats som en och samma art!) anser Tk att en bättre lösning är att inkludera alla dvärgrördrommar i *Botaurus*.

Det kan tyckas märkligt att så olikstora arter ryms i ett och samma släkte, men studier tyder på att evolutionen i denna grupp gått relativt fort, där stora arter utvecklats snabbt ur mindre. Ett brett *Botaurus* är inte heller särskilt mer heterogent än dagens uppdelning, där svart rördrom *Ixobrychus flavicollis* är av samma storleksordning som amerikansk rördrom. Världslistorna IOC och eBird/Clements har också gjort samma bedömning.

Referenser:

- Hruska, J. P., Holmes, J., Oliveros, C., Shakya, S., Lavretsky, P., McCracken, K. G., Sheldon, F. H. och Moyle, R. G. 2023. Ultraconserved elements resolve the phylogeny and corroborate patterns of molecular rate variation in herons (Aves: Ardeidae). *Ornithology* 140: ukad005: 1–21.
- Päckert, M., Hering, J., Fuchs, E., Barthel, P. och Heim, W. 2014. Genetic barcoding confirms first breeding record of the Yellow Bittern, *Ixobrychus sinensis* (Aves: Pelecaniformes, Ardeidae) in the Western Palearctic. *Vertebrate Zoology* 64: 251–260.
- Sheldon, F. 1987. Phylogeny of herons estimated from DNA-DNA hybridization data. *The Auk* 104: 97–108.

Släktet *Accipiter* delas upp

Flera genetiska studier har visat att hökarna i *Accipiter* inte är varandras närmaste släktingar. Det mest uppseendeväckande är att kärrhökarna faktiskt är en del av hökarna, så pass att duvhöken *Accipiter gentilis* står närmare dem än sparvhöken *Accipiter nisus*! De i Västpalearktis förekommande arterna balkanhök *Accipiter brevipes* och shikra *Accipiter badius* tillhör ytterligare en grupp med huvudsakligen asiatiska hökar som står utanför sparvhökar + (duvhökar + kärrhökar).

Rent evolutionärt verkar alltså en grupp skogslevande hökar ha specialiserat sig på öppnare miljöer när de började bli vanligare, och i och med det utvecklat en annan form i dagens kärrhökar. Intressant nog har det inom kärrhökarna gått åt andra hållet också, en tillbakagång till ett mer klassiskt hökutseende. Den utdöda hawaiiikärrhöken *Circus dossenus* utvecklades ur en kärrhök som nådde Hawaii, men anpassade sig till ett liv i skogen där selektionstrycket att få kortare vingar för att manövrera mellan träden var starkt.

Så vad göra med denna nya kunskap? Världslistorna och även Tk har länge avvaktat, i väntan på studier som inkorporerar fler arter, men också på att nomenklaturen ska redas ut. Teoretiskt skulle kärrhökarna kunna flyttas in i *Accipiter*, men det är en radikal lösning för en sådan lätt igenkännbar grupp vars förgreningar dessutom är relativt gamla. Istället delas *Accipiter* upp i flera släkten. För hökarna i Västpalearktis innebär det följande:

- sparvhöken är typart för släktet och stannar däri.
- duvhöken flyttas till släktet *Astur* och får det vetenskapliga namnet *Astur gentilis*.
- balkanhök och shikra placeras i *Tachyspiza*, med de vetenskapliga namnen *Tachyspiza brevipes* respektive *Tachyspiza badia*.

Även världslistorna har nyligen infört samma uppdelning. Globalt görs fler uppdelningar, där några afrikanska hökar förs till *Aerospiza* och de asiatiska tofshökarna till *Lophospiza* (de senare är inte ens hökar över huvud taget). Sedan tidigare har också de pyttesmå amerikanska arterna halsbandshök och pygméhök flyttats, till *Microspizias*.

Referenser:

- Catanach, T.A., Halley, M.R. och Pirro, S. 2024. Enigmas no longer: using ultraconserved elements to place several unusual hawk taxa and address the non-monophyly of the genus *Accipiter* (Accipitriformes: Accipitridae). *Biological Journal of the Linnean Society* 143:blac051.
- Lerner, H.R.L. och Mindell, D.P. 2005. Phylogeny of eagles, Old World vultures and other Accipitridae based on nuclear and mitochondrial DNA. *Molecular Phylogenetics and Evolution* 37: 327–346.
- Mindell, D.P., Fuchs, J. och Johnson, J.A. 2018. Phylogeny, taxonomy, and geographic diversity of diurnal raptors: Falconiformes, Accipitriformes, and Cathartiformes. sid. 3–32 i Sarasola, J.H., Grande, J.M. och Negro, J.J. (red.), *Birds of prey: biology and conservation in the XXI century*. Springer.
- Sangster, G., Kirwan, G.M., Fuchs, J., Dickinson, E.C., Elliott A. och Gregory, S.M.S. 2021. A new genus for the Tiny Hawk *Accipiter superciliosus* and Semicollared Hawk *A. collaris* (Aves: Accipitridae), with comments on the generic name for the Crested Goshawk *A. trivirgatus* and Sulawesi Goshawk *A. griseiceps*. *Vertebrate Zoology* 71: 419–424.

Ytterligare en kråka

I Rapport 14 (2024) delade Tk upp djungelkråka i de tre arterna indisk djungelkråka *Corvus culminatus*, östlig djungelkråka *C. leuillanti* och stornäbbad kråka *C. macrorhynchos*. I rapporten konstaterades även att stornäbbad kråka troligen bör delas upp i fler arter, men avstod från att gå före de ledande världslistorna. I de senaste uppdateringarna har dock såväl IOC som eBird/Clements valt att ge artstatus till underarten *philippinus* från Filippinerna som en egen art, baserat på parafyli i mitokondrie-DNA (Jönsson m.fl. 2012) och unik lätesrepertoar. Tk väljer att följa efter och urskilja den extralimitala arten **filippinkråka** *Corvus philippinus* (Philippine Jungle Crow).

Referenser:

- Jönsson, K.A., Fabre, P.-H. och Irestedt, M. 2012. Brains, tools, innovation and biogeography in crows and ravens. *BMC Evolutionary Biology* 12: e72: 1–12.

Afrikansk klippsvala blir tre arter

Afrikansk klippsvala *Ptyonoprogne fuligula* har ett mycket stort utbredningsområde i stora delar av Afrika och i Mellanöstern österut till Pakistan. Den varierar kraftigt i både utseende och storlek, där fåglar i södra Afrika är relativt stora, de i övriga Afrika söder om Sahara tydligt små och mörka och med ockrafärgad strupe, medan fåglar i Nordafrika och Mellanöstern återigen är större men mycket ljusa. Även om lätena inte är välstuderade skiljer de sig generellt åt i tonhöjd mellan de tre grupperna. Genetiska studier visar också att grupperna inte är varandras närmaste släktingar, där klippsvalan *P. rupestris* är en del av kladen.

Tk väljer därför att dela upp afrikansk klippsvala i tre arter: **kapklippsvala** *P. fuligula* (Large Rock Martin) i södra Afrika; **ockrastrupig klippsvala** *P. fuligula* (Red-throated Rock Martin) i övriga Afrika söder om Sahara, i syd till Zimbabwe och norra Moçambique; och **blek klippsvala** *P. obsoleta* (Pale Rock Martin) i Nordafrika och Mellanöstern. Endast blek klippsvala uppträder i Västpalearktis. Världslistorna har nyligen gjort samma bedömning.

Referenser:

- del Hoyo, J. och Collar, N. J. 2016. *HBW and BirdLife International Illustrated Checklist of the Birds of the World. Volume 2: Passerines*. Lynx Edicions, Barcelona.

Brown, C.E. 2019. Phylogeny and Evolution of Swallows (Hirundinidae) With a Transcriptomic Perspective on Seasonal Migration. Louisiana State University Doctoral Dissertations 4823, 169 sid.

Tempelsvala ny Sverigeart

I Rapport 12 (2022) urskilde Tk västafrikansk svala *Cecropis domicella* från rostgumpssvala *Cecropis daurica*. Tk konstaterade samtidigt att de tre kvarvarande afrikanska underarterna *kumboensis*, *emini* och *melanocrissus* sannolikt också borde ges artstatus eller föras över till västafrikansk svala. Då studier som inkluderade dessa saknades valde Tk att tills vidare behålla dem som underarter till rostgumpssvala.

I samband med detta beslut skrev Tk dessutom att ytterligare en rimlig ändring hade varit att föra över de östasiatiska underarterna *daurica*, *japonica*, *nipalensis* och *erythropygia* från rostgumpssvala till tempelsvala *Cecropis striolata*. Anledningen är att de skiljer sig dräktmässigt från den europeiska *rufula*, framför allt genom den strimmiga undersidan. Denna egenskap har de i stället har gemensamt med den snarlika tempelsvalan i Sydöstasien, Filippinerna och Sundaöarna, som dräktmässigt är del av en klinal övergång från strimmiga rostgumpssvalor. Tk valde dock att bordlägga denna flytt av underarter med motiveringen att det saknas solida studier, samtidigt som ingen av världslistorna infört uppdelningen.

Nu har både IOC och eBird/Clements valt att genomföra motsvarande ommöblering, trots att inga nya studier har publicerats. Beslutet bygger på två tidigare studier som visar på skillnader i dräktkaraktärer, läten och genetik mellan det begränsade urval underarter som ingick (Sheldon m.fl. 2005 och Brown 2019). Förändringen innebär att ett flertal underarter flyttas mellan arterna och att de vetenskapliga artnamnen ändras, enligt tabellen nedan:

Tidigare uppdelning	Ny uppdelning
Rostgumpssvala <i>Cecropis daurica</i> (Red-rumped Swallow), med underarterna <i>daurica</i> , <i>japonica</i> , <i>nipalensis</i> , <i>erythropygia</i> , <i>rufula</i> , <i>melanocrissus</i> , <i>kumboensis</i> , <i>emini</i>	Rostgumpssvala <i>Cecropis rufula</i> (European Red-rumped Swallow), monotypisk
Västafrikansk svala <i>Cecropis domicella</i> (West African Swallow), monotypisk	Bysvala <i>Cecropis melanocrissus</i> (African Red-rumped Swallow), med underarterna <i>domicella</i> , <i>melanocrissus</i> , <i>kumboensis</i> , <i>emini</i>
Tempelsvala <i>Cecropis striolata</i> (Striated Swallow), med underarterna <i>mayri</i> , <i>stanfordi</i> , <i>vernayi</i> , <i>striolata</i>	Tempelsvala <i>Cecropis daurica</i> (Eastern Red-rumped Swallow), med underarterna <i>daurica</i> , <i>japonica</i> , <i>nipalensis</i> , <i>erythropygia</i> , <i>mayri</i> , <i>stanfordi</i> , <i>vernayi</i> , <i>striolata</i>

Förändringen medför att tempelsvala tillkommer på den svenska listan, då det finns två godkända fynd av *daurica/japonica* från Öland (2013 och 2020).

Referenser:

- Brown, C.E. 2019. Phylogeny and Evolution of Swallows (Hirundinidae) With a Transcriptomic Perspective on Seasonal Migration. Louisiana State University Doctoral Dissertations 4823, 169 sid.
- Sheldon, F.H., Whittingham, L. A., Moyle, R.G., Slikas, B. och Winkler, D.W. 2005. Phylogeny of swallows (Aves: Hirundinidae) estimated from nuclear and mitochondrial DNA sequences. *Molecular Phylogenetics and Evolution* 35: 254–270.

Blåstjærtssplitt i Kina

Det isolerade beståndet av tajgablåstjärt i Kina urskildes först nyligen som ett eget taxon, *albocoeruleus*. Genetiska studier från 2022 visar att populationen trots närapå identisk fjäderdräkt skiljer sig avsevärt från övriga tajgablåstjärtar genetiskt. Baserat på skillnader i mitokondrie-DNA åtskildes den för 0,9 miljoner år sedan. Även sången skiljer sig markant och proportionerna liknar mer himalayarödstjärt *Tarsiger rufilatus* än tajgablåstjärt.

Författarna till studien rekommenderar att den urskiljs som egen art och Tk följer efter. Arten får namnet **qilianblåstjärt** *Tarsiger albocoeruleus* (Qilian Bluetail) efter Qilianbergen som utgör kärnan i dess utbredningsområde. Även världslistorna gör samma bedömning. Det är oklart om arten flyttar eller är stannfågel, men det hårda vinterklimatet i dess häckningsmiljö tyder på att den åtminstone är en höjdflyttare. Vissa kan möjligen flytta söderut till Myanmar och norra Thailand.

Referenser:

- Wei, C., Sangster, G.E., Olsson, U., Rasmussen, P.C., Svensson, L., Yao, C., Carey, G.J., Leader, P.J., Zhang, R., Chen, G., Song, G. Lei, F., Wilcove, D.S., Alström P. och Liu, Y. 2022. Cryptic species in a colorful genus: Integrative taxonomy of the bush robins (Aves, Muscicapidae, *Tarsiger*) suggests two overlooked species. *Molecular Phylogenetics and Evolution* 175:e107580: 1–12.

Grå steglits ny art

De östliga populationerna av steglits bryts ut som en egen art, **grå steglits** *Carduelis caniceps* (Grey-crowned Goldfinch) baserat på skillnader i dräkt, näbb och läte. Som namnet antyder är den gråare än steglits, till exempel på flankerna. Den saknar svart på hjässan och nacken, saknar vita spetsar på handpennorna, har längre och spetsigare näbb samt längre och spetsigare läte.

Utbredningen är från Iran till Centralasien, södra Sibirien, västra Mongoliet, nordvästra Kina och västra och centrala Himalaya. Underarten *paropsani* häckar i östra Iran, *ultima* i södra Iran, det vill säga i Västpalearktis, medan de två återstående underarterna *caniceps* och *subulata* är östligare. Både IOC och eBird/Clements har också erkänt grå steglits som egen art.

Referenser:

- del Hoyo, J. och Collar, N.J. 2016. *HBW and BirdLife International Illustrated Checklist of the Birds of the World. Volume 2: Passerines*. Lynx Edicions, Barcelona.
- Boesman, P. 2016. Notes on the vocalizations of European Goldfinch (*Carduelis carduelis*). HBW Alive Ornithological Note 356. I: *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona.

Bäcksångare, fregatthavslöpare och bärspov – nya svenska namn

Tk väljer också att göra några justeringar av svenska namn. De mest omfattande förändringarna berör stormsvalorna. Sedan tidigare har dessa delats upp i två familjer, nordstormsvalor (Hydrobatidae) och sydstormsvalor (Oceanitidae), efter studier som visar att de trots likartat utseende oväntat nog inte är varandras närmaste släktingar. Det mesta pekar på att de först skildes åt och först därefter utvecklades liror, petreller och stormfåglar ur nordstormsvalorna. För att betona detta och bättre förstå vilken familj de olika stormsvalearterna tillhör döps sydstormsvalorna om till **havslöpare**, både familjen och arterna. Det medför att de i Västpalearktis förekommande arterna fregattstormsvala och svartbukig stormsvala justeras till **fregatthavslöpare** respektive **svartbukig havslöpare**. Nordstormsvalorna förenklas till enbart stormsvalor och oceanlöparen döps om till **oceanstormsvala**. Även familjen cettisångare byter namn, till **cettior** för att särskilja arten cettisångare från familjen. De flesta arter i familjen heter också cettior.

Fyra artnamn justeras, alla endast extremt sällsynta gäster i Västpalearktis. Högländslärka *Calandrella acutirostris* blir **tibetansk korttållärka**, dels för att betona släktskapet men också för att reservera högländslärka för den nyligen urskilda afrikanska arten Highland Lark *Corypha kurrae*. Vidare döps grovnäbbad sångare *Phylloscopus magnirostris* om till **bäcksångare** eftersom näbben inte är särskilt grov i förhållande till många andra sångare. Nordhärntrasten återgår till sitt tidigare namn **nordlig härntrast** för att harmoniera med liknande samman- och särskrivningar.

Sist men inte minst får den sannolikt utdöda eskimåspoven ett nytt namn, **bärspov**. Dels används ordet eskimå som samlingsbegrepp för flertalet olika nordliga ursprungsfolk som finns i Grönland västerut över Nordamerika till Sibirien – och spoven förekom bara i begränsade delar av nordvästligaste Nordamerika. Enligt Diskrimineringsombudsmannen kan eskimå uppfattas som kränkande och bör undvikas. Namnet bärspov kommer av artens födoval, då den både på häcklokal och under flytt ska ha livnärt sig på olika bär, framför allt kråkbär. Till exempel skrev John James Audubon och Elliott Coues (i fri översättning) ”...med en snabbhet som bara matchas av vandringsduvans länsning av ekollon; på ett ögonblick slukas alla mogna bär från riset” och Coues noterade hur spovarna födosöker ”tills näbb, hals, mage, gump, ben och mycket av fjäderdräkten var fläckade lila av bärsaften”.

Några nya arter tillkommer i VP-listan. En **savannsvala** *Cecropis semirufa* (Red-breasted Swallow), närmast förekommande i Afrika söder om Sahara, uppträdde sensationellt i Danmark i maj 2024, medan en **amerikansk duvhök** *Astur atricapillus* (American Goshawk) observerades i Azorerna och en **réunionpetrell** *Pterodroma baraui* vid Cap Ferret, Frankrike, båda i oktober. **Kanelårta** *Spatula cyanoptera* (Cinnamon Teal) har tidigare inte ansetts förekomma spontant i Europa, men ett fynd i Marocko från 2016 har godkänts av deras raritetskommitté, baserat på beteende, datum och plats som tyder på vilt ursprung. Arten finns inte i djurparker eller liknande i Marocko. Slutligen stryks svarthalsad stare *Gracupica nigricollis* från VP-listan. En tidigare uppgift att införda fåglar ska ha etablerat ett frilevande bestånd har visat sig vara felaktig.